

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра етики, естетики та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заст. декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

_____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИКА

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	033 Філософія
освітній рівень	Бакалавр
освітня програма	Філософія
спеціалізація	
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2017/2018</u>
Семестр	III
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладачі: Маслікова Ірина Ігорівна, к.ф.н., доцент кафедри етики, естетики та культурології

Єфіменко Віталій Віталійович, к.ф.н., доцент кафедри етики, естетики та культурології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробники: *Маслікова Ірина Ігорівна, к.ф.н., доцент кафедри етики, естетики та культурології*

Затверджено

«_____» _____ 2017 р.

Зав. кафедри етики, естетики та культурології

_____ (Панченко В.І.)

Протокол № 1 від «28» серпня 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «28» серпня 2017 року №1

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

«___» _____ 20__ року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечення стійкої системи знань про етику як спеціальну галузь філософського знання про мораль та моральність.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу та історії філософії; основні поняття моральної свідомості та категорії етики.

2. **Вміти** опрацювати великий обсяг філософської літератури; збирати та інтерпретувати інформацію щодо феномену моралі та моральних відносин; застосовувати основні філософські терміни, категорії та класифікації в аналізі моральних проблем сучасності.

3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією; використання іншомовних фахових філософських інформаційних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Етика» належить до переліку обов'язкових дисциплін та викладається у III семестрі бакалаврату. Навчальна дисципліна знайомить студентів із основами теоретичного осмислення моралі як складного соціокультурного феномену. Узагальнюються та систематизуються уявлення про походження, природу та історичний розвиток моралі. Аналізується поняття моралі, зосереджується увага на сучасних дискусіях та різних підходах до її обґрунтування, способів її виявлення. Структурно-функціональний аналіз морального феномену сприяє розумінню специфічності функціонування моралі поряд з іншими ціннісно-нормативними культурними формами. Виявляються найважливіші категорії етики та поняття моральної свідомості, пояснюється ціннісний зміст вчинків, сенсожиттєві пошуки людини, обґрунтовуються моральнісні вимоги індивіда до самого себе та до інших. Розглядаються актуальні проблеми сучасної етики, наперед всього такі, що залишаються відкритими для дискусій на нормативному рівні.

4. Завдання (навчальні цілі) – оволодіння знанням з теоретичної та нормативної етики задля формування належного рівня етичної компетентності. Показником оволодіння знанням про мораль є не лише вміння застосовувати інструментарій етики для аналізу морально-етичних проблем сучасності, але й формування особистісного відношення до етичних теорій на шляхах самоусвідомлення себе як моральнісної особистості.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	визначення предмету та завдань етики як науки	Лекція, семінар	Усна доповідь, письмова контрольна робота, екзамен	5
1.2	історію розвитку етичної думки та типологію етичних вчень	Лекції, семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, есе, презентація самостійного	15

			дослідження, письмова контрольна робота, екзамен	
1.3	теорії походження та історичні форми моралі	Лекції, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, презентація самостійного дослідження екзамен	5
1.4	основні поняття моральної свідомості	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, письмова контрольна робота, екзамен	5
1.5	специфіку моральної діяльності та моральних відносин	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, есе, презентації самостійного дослідження, екзамен	5
1.6	специфіку моралі як форми регуляції людських відносин, її структуру та функції	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, презентації самостійного дослідження, екзамен	5
	<i>Вміти</i>			
2.1	збирати та опрацьовувати великі масиви етико-філософської літератури	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, конспекти першоджерел, презентація самостійного дослідження, екзамен	6
2.2	демонструвати знання спеціалізованої літератури з історії етики та сучасних етичних досліджень	Семінари, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, екзамен	5
2.3	виявляти основні теоретичні та практичні проблеми етичних обґрунтувань	Семінар, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, екзамен	8
2.4	здійснювати експертну етичну оцінку мотивів, норм, цілей та ціннісних орієнтирів індивідуальної поведінки та колективної діяльності	Семінари, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, дидактичні ігри, кейс-стаді, презентація самостійного	8

			дослідження, екзамен	
2.5	здійснювати аналітично-дослідну роботу, обираючи адекватні методи етико-філософського дослідження та застосовуючи сучасні досягнення та інноваційні підходи в етиці	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, кейс-стаді, презентація самостійного дослідження	8
	комунікація:			
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої етичної літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентації самостійного дослідження	5
3.2	презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, есе, презентацій;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
3.3	вести полеміку стосовно актуальних питань соціальної моральної практики та відкритих моральних дилем.	Семінари	Дискусії, дидактичні ігри, кейс-стаді	5
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати тексти, в яких розглядається проблематика сучасної етики	Семінари, самостійна робота	презентація самостійного дослідження, есе	5
4.2	брати участь в роботі аналітичних груп, вирішуючи як типові, так і спеціалізовані нестандартні задачі	Семінари, самостійна робота	дидактичні ігри, кейс-стаді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни					
Програмні результати навчання	.1	.2	.1	.1	.2

7. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістові частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна екзаменом.

Перша частина курсу присвячена ознайомленню з історією етики від її зародження за часи Античності до XX століття

Друга частина курсу присвячена дослідженню основних питань теорії моралі (природа, генезис, структура, функції моралі).

8. Схема формування оцінки:

8.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання 1.1 – 1.6**), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння 2.1-2.5**); (**комунікація 3.1-3.3**); (**автономність та відповідальність 4.1-4.2**), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

2. Доповнення / дискусія:

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

3. Конспект першоджерел:

2 бали – студент опрацював необхідний текст із цитуванням та відповідними власними зауваженнями та поясненнями

1 бал – студент законспектував текст без цитувань та пояснень

4. Самостійна робота / контрольна робота:

10-9 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи

8-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

6-5 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

4-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово

його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

5. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за аудиторну роботу, самостійну роботу та контрольну роботу з урахуванням коефіцієнту 0,6. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі 100 балів x 0,6 = 60 балів
- в мінімальному вимірі 60 балів x 0,6 = 36 балів

8.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Усна відповідь ¹	До теми: 1-8, 11,13 протягом семестру	«3» x 10 = 30	«5» x 7 = 35
Доповнення, участь в дискусіях	До теми: 1-13 протягом семестру	«1» x 5 = 5	«3» x 5 = 15
Самостійна робота	Конспекти до теми: 1-8, 11,13: протягом семестру ²	«1» x 10 = 10	«2» x 10 = 20
Самостійна індивідуальна робота	До теми 11: Написання есе «Філософи: оптимальна модель суспільства», в якому здійснюється критичний аналіз вибору оптимальної моделі суспільства, що здійснила група під час дидактичної гри «Філософи», та пропонуються власні шляхи розв'язання зазначеної задачі (Додаток	«5» x 1 = 5	«10» x 1 = 10

	самостійної роботи студента) середина листопаду		
	До теми 13: Есе «Моральний вибір» , в якому здійснюється розгляд низки морально-етичних питань у зв'язку із художнім фільмом (Додаток самостійної роботи студента) кінець листопаду	«5» x 1 = 5	«10» x 1 = 10
Контрольна робота	До тем 1-8	«5» x 1 = 5	«10» x 1 = 10
Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 0,6 = 36	«100» x 0,6 = 60

¹ у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі.

² Конспекти готуються та оцінюються в терміни, коли відповідні теми обговорюються на семінарах. Після закінчення теми конспекти не приймаються викладачем.

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу впродовж семестру та оцінки за екзамен. Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за екзамен. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів (60 балів) та екзаменаційної роботи (40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Екзамен	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

8.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1. Історія етики: від античності до XX століття				
1	Тема 1. Предмет і завдання етики	4	2	4
2	Тема 2. Основні етапи передетики	4	2	4
3	Тема 3. Етика в контексті давньогрецької культури	6	4	8
4	Тема 4. Релігійна етика Середньовіччя	4	2	4
5	Тема 5. Етика Нового часу XV-XVIII ст.	4	4	8
6	Тема 6. Німецька моральна філософія XVIII- XIX ст.	4	2	8
7	Тема 7. Антинормативний поворот в етиці XIX ст.	4	4	8
8	Тема 8. Етика XX століття: проблема об'єктивної ієрархії цінностей		2	4
	Контрольна робота	2		
Частина 2. Проблеми теорії моралі				
11	Тема 9. Способи обґрунтування моралі	4		2
12	Тема 10. Природа моралі та її функції	2		2
13	Тема 11. Проблема генезису моралі в теоретичній етиці	6	2	8
14	У межах цієї теми дидактична гра «Філософи»	2		
15	У межах цієї теми есе «Філософи: оптимальна модель суспільства»			12
16	Тема 12. Структура моралі: моральна свідомість, моральні відносини та моральна діяльність	4		2
17	Тема 13. Етичні категорії та поняття моральної свідомості	2	4	8
18	У межах цієї теми есе «Моральний вибір»			12
19	Тема 14. Мораль як форма регуляції людської поведінки	4		2
	ВСЬОГО	56	28	96

Загальний обсяг **180 год.**, в тому числі:

Лекцій - **56 год.**

Семінари - **28 год.**

Самостійна робота - **96 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Апресян Р.Г. Этика: Учебник. – М.: Кнорус, 2017, - 356 с.
2. *Этика. Эстетика.*: навч. посібник. / за наук. ред. Панченко В.І. – К.: «Центр учбової літератури», 2014 – 432 с..
3. Гусейнов А.А. Античная этика. – М.: Гардарики, 2003.
4. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика: Учебник. – М.: Гардарики, 1999.
5. Гусейнов А.А., Дубко Е.Л. Этика: Учебник для философских факультетов. – М.: Гардарики, 1999.
6. Гусейнов А.А., Иррлитц Г. Краткая история этики. – М., 1989.
7. Иванов В.Г. История этики Древнего мира. - Л., 1980.
8. Иванов В.Г. История этики Средних веков. – Л., 1984.
9. *История этических учений:* Учебник / Под ред. А.А.Гусейнова. – М.: Гардарики, 2003
10. Малахов В. Этика. Курс лекцій. Навч. посібник. – К., 1996.
11. Разин А.В. Этика: Учебник для вузов. – М.: Академический Проект, 2003.
12. Этика: учебник для бакалавров / под общ. ред. А. А. Гусейнова. – М.: Юрайт, 2013.

Додаткова:

1. Апресян Р.Г. Идея морали и базовые нормативно-этические программы. - М.: ИФ РАН, 1995.
2. Аристотель Никомахова этика // Этика / Аристотель; Пер. Н.В.Брагинской, Т.А.Миллер. - М.: ООО «Издательство АСТ», 2002.
3. Беляева Е.В. Метаморфозы нравственности: динамика исторических систем нравственности. – Минск: Экономипресс, 2007.
4. Бердяев Н. О назначении человека. – М. АСТ, 2003.
5. Гусейнов А.А. Великие пророки и мыслители. Нравственные учения от Моисея до наших дней. – М.: Вече, 2009.
6. Дробницкий О.Г. Понятие морали М.: Наука, 1974.
7. Кант И. Лекции по этике. М.: Республика, 2005.
8. Кропоткин П.А. Этика. – М: Из-во полит. лит-ры., 1991.
9. Лоренц К. Агрессия (так называемое зло). – М.: Изд. группа «Прогресс», «Универс», 1994.
10. Ницше Ф. К генеалогии морали - Минск Харвест, 2003.
11. Прокофьев А.В. Мораль индивидуального совершенствования и общественная мораль. – Великий Новгород, 2006. – С.168-177.
12. Сведсен Л. Философия зла. – М.: Прогресс-Традиция, 2008.
13. Соловьев В. Оправдание добра – М.: Республика, 1996
14. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990.
15. Фромм Э. Человек для самого себя. – М.: Республика, 1993.
16. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. – СПб.: Наука, 2000..
17. Швейцер А Культура и этика – М.: Прогресс, 1973.
18. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей // Избранные произведения. – М.: Изд-во «Гнозис», 1994.
19. Шопенгауер А. Две основные проблемы этики // Свобода воли и нравственность – М.: Республика, 1992.
20. Эко У. Пять эссе на темы этики – СПб: Симпозиум, 2003.